

Борис Олійник

ПОВОРОТНИЙ КРУГ

На вилах - вола,
На хресті - Ірешта,
Туса Яна...
На майдані
По куди втегли?!

... Ми єрв саботи на флешах уаїх

Сітамінерадіс

Твора, які створили, не важна у нїм,

Уво, з нашою не захвалоу владіми, він її зрадив,

Наз леміновим профілем вонко вавиши,

єк івїтє

... Т вас померитъ,
і каплють своє страхалисе,
Де залишъ толи і одише,
розверзкелъсе ротъ
Т женици ваші,
уже вуж наредженихъ мей,
Карають хмер,
не зможуть навіть слово „кароз“

Борис Олійник

**ПОВОРОТНИЙ
КРУГ**

Вірші та поеми

ПЕРЕВІРЕНС 04 СІЧ 2019

КИЇВ.
ВИДАВНИЦТВО
ЦК ЛКСМУ «МОЛОДЬ»
1989

42
~~ББК 84Ук7—5~~
О—54

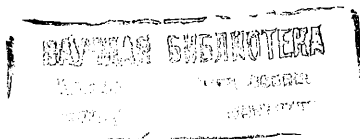
Важко знайти людину, яка б не була знайома із пристрасним, відвертим, мужнім словом відомого українського радянського поета. Це видання несе до читача вірші, написані Борисом Олійником у роки перебудови.

Трудно найти человека, который бы не был знаком со страстным, открытым, мужественным словом известного украинского советского поэта. Это издание несет к читателю произведения, созданные Борисом Олейником в годы перестройки.

Редактор *М. Г. Василенко*

Художник *О. О. Міхнушов*

331155

О 4702640202—114 БЗ.2.28.89
М228(04)—89

ISBN 5-7720-0448-4

© Видавництво «Молодь», 1989

Всеволоден час посівами століть
Бреде, не вибираючи дороги.
І що йому чиєсь життя убоге,
Як він і понад смертю гримить!

Він сам собі — закон і міра, й суд.
Глузує над претензіями слави,
Не визнає на неминущість права,
В минушості оскільки його суть.

Лиш перед пам'яттю він пада ниць,
Бо вже давно на досвід перевірів,
Що в полотні її — він тільки нить,
Що пам'ять зрушивши,— себе обірве.

...Гей, скільки ніг топтало цей майдан!
Які вітри над ним відрокотали,
А він стоїть, цей Мавзолей землян,
І що йому суетних днів навали,

Коли він пам'ять береже саму
У лодії багряній саркофага!
Його не зрушив і рудий самум,
Що обернувся крахом для рейхстагу.

Один лиш раз впокоривсь моноліт,
Коли народ у віщім одкровенні,
Озоруєчи літерами світ,
Могутньо начертав імення — Ленін.

...Ступали дні квадратами полків,
Пливли колони за святкові дати.
Мінялись однострої вояків
Незмінної у строгих змінах варти,

А він стоїть, цей Мавзолей землян,—
І що йому одміни й перепади,

Коли на чати
у почесну варту

Сам час до нього
йде через майдан!

Береги двадцять першого віку

Заплива моя чайка в досвітній лиман,
Запливає, та все не причалить.
Даленіє позаду полин, як туман,
Як димок золотої пищалі.

Спочиває при поясі шабля туга.
Похилилася люлька з-під вуса.
Одгуляла степами козацька юга,
Відгула моя молодість руса.

А зоря вже кладе свій провісницький перст
На далеку, невидиму віху.
І зосталося менше п'ятнадцяти верст
До межі двадцять першого віку.

За тією межею — тривожні світи,
Незнайомі і знаки, і лики...
Ти світи, моя зоре, мені — освіти
Береги двадцять першого віку!

Там не стрінуть мене вже
літа майові.
Там свої листопади і червні,
І полин, і ковил, і поети нові,
І онуки моїх... наречених.

Та дарма! Не зупинимо пружний політ
Ворогам нашим, чайко, на втіху.
Хоч нелегко нести нам дві тисячі літ
За гряди двадцять першого віку.

Приторкнулася чайка несміло крилом
До крутого плеча космоплану.
За козацьким звичаєм віншую чолом
Вас,
грядущого віку земляни!

Гей, не кожному долею суджена мить —
Бути свідком вселенського віча,
Коли двоє здивованих тисячоліть
Одне одному глянуть у вічі!

...Хтось на берег зійшов, як повітній пролог.

Чим зустрінеш мене здалечення?

— Ти хоч прізвище скажеш? —
                                          гукаю з тривоги.

Докотилось до чайки:

...— Шевченко.

І відлуння обидва віки сповило.

І опала на хвилю притома.

І погладив я чайці козацькій крило:

— От ми, чайко, здається, і вдома...

Новий рихтували новому у зріст.
Коли вже й сенат помалів і накульгував,
Закликав до себе уславлених скульпторів.
Чи, може, він зіллям їм щось поробив —
Та скоро по тому, як в лісі грибів,
Вродилося статуй на спомин у славі
Небіжчика мудрого в різній поставі.
«Чого б це? — філософ у здогадах бивсь,
Покійний, здається, цього не любив».
Потроху бурчали. Поволі звикали.
Що далі, то вищі росли п'єдестали.
А з речі якої, чому і чого,—
Юпітеру знать та обранцю його.
Він знав. Але ж метри!.. Чи ви вже, їй-право,
Нездарні утямить банальної справи:
Що мармур не весь для небіжчика дбавсь,
Що, може, б і... суцшому врешті придавсь?!

У відьомські ночі, як привид повсталий,
Він тяжко бродив поміж скель п'єдесталів,
І холод від нього у серце вповзав,
І зляканий місяць в очах замерзав.
Щось гризло його, спопеляло і їло,
Аж ночі одної прийшло й осінило:
Він кинувсь до столу, вхопивши стило,
І креслення в жовтій пергамент вросло!

3

Глашатаї, в сьомому потові скупані,
Зібрали умить наполоханих скульпторів,
І кожен принишк, як упійманий лис,
Коли він їм креслення кинув під ніс
Нового, не знаного ще п'єдесталу
З наказом: щоб враз і до діла ставали.
І скульптори, навчені гарних манер,
Покірно сказали: «Тепер — то й тепер».

Ну й хитре ж мистецтво — чорти б його маму!
Рожево і м'яко полискував мармур,
З-під пальців, немов із води виростав,
На штиб Евересту, новий п'єдестал.
По всьому звели на вершину в натуру,
Предтечі великого білу фігуру.
І хтось (не завбачили, стомлені вкрай)
Велів її зсунуть якмога на край.

То доти зсували до краю, подалі,
Аж вийшла за грань його права сандаля,
Хоч місця лишалось на двох, далєбі.
Та... ну його к бісу. Сказали — роби.

4

І випала ж піч: голуба, безбережна!
Погойдувався місяць, як срібна сережка.
У сні, мов дитина, загал посміхавсь.
Лиш консула сон обминав, як затявсь.
Якась його сила незрима терзала,
Пекла, нуртувала, боліла і гнала
Крізь ночі і сни, через хащі біди —
До того, чого йому не обійти.
Метався, і меч його вискав, як бритва...
Аж доки на стежці не виросла брила
Того п'єдесталу, що сам начертив,
Де задум таївсь од богів і чортів.

І трепетом дивним його пройняло:
Одкинувши плащ, мов орлине крило,
В містичному сьайві у сферу надхмарну
Струмїла фігура із білого мармуру.
Щось вічне і віще від неї ішло.
І він, кулаками здавивши чоло,
Відчув себе раптом дрібнішим од злаків,
З усім отим брязкотом консульських знаків,
З лакузячим схилом покірних горбів,
З військами, жінками, яких не любив.
О, він би віддав свою владу примарну
За щастя — відчути подошвою мармур,
За мить — не по смерті — а ще при житті
Узріти себе на оцій висоті!..
Отак він дивився — віки чи годину? —
На профіль Великого Громадянина.
І, може, мана заступила яка?
Та ні, не здалось... Мармурова рука
Лєдь-лєдь ворухнулась, і прямо з-під неба
Покликала... боже мій!.. кличе до себе.
Він кинувсь... Він ждав цієї миті. Він знав,
Що той потаємний, злеліаний знак,
Можливо, єдножди в тисячу років
Олімп вислає обранцям високим.
О мить благовісна! Спітнілий од шалу,

Він брав прямовисну стіну п'єдесталу,
Зривався і кидав прокльони круті
Митцям, що навчилися рівняти кути.
І ковзали ноги, і терпли коліна,
І кров із-під нігтів скипала кармінна,
І піт проїдав йому очі наскрізь.
Він дерся... І от вже рукою карниз
Відчув — і побачив поріг п'єдесталу...
Та що це? Могутня камінна сандаля,
Що вийшла за грань, йому вперлась у карк.
(Іронія долі?)

О каро із кар!

Він вичавив силу із себе останню,
Уже й обминув перешкоду неждану, ^{→ несподівано}
Та мармур від поту змокрів і ослиз,
Сприснуло — і... каменем брязнув униз.
Від струсу на віко байдужої ночі
З орбіт його випали вимерзлі очі.

(Не ворон чорний випив після бою,
Не ворог лютий випік на вогні —
Вони од струсу випали обое,
Відкривши, врешті, що давно — скляні.)

І тиша над краєм така залягла,
Що чулося навіть, як твориться мла.
І сталось: у всій монолітній фактурі
Нараз ожила... мармурова фігура,
І через плече за лискучий карниз,
Примруживши око, поглянула вниз.
І — луснула ніч, мов скарлуца горіха,
В лещатах важких гомеричного сміху.
А регіт камінний котив напролом,
Аж небо дзвеніло потрощеним склом...
Затим, одступивши від краю подалі,
Фігура поправила пряжку сандалі,
Розправила плечі круті без сум'ять.
І стала по центру, де й мала стоять...

Та хоча б напхав
Бур'яну в кишені:
Засміють же кури
В бузині! —
...А я собі їду.
Сонця — повні жмені.
Значиться, не так, щоб
І впорожні.

Стрекотить сорока,
Як рідна теща,
Всівшись білобоко
В передку,—
Каже, пак, сусіде,
Веземо дещо...
Те, що
                  і не снилось вам
На віку!

А навстріч ще тільки
На ярмарок їдуть.
Молоді. Заспали...
Бо — молоді!
Тут, мовляв, дістатись би
До обіду.
А вечерять будемо
Вже... тоді.

Ех, один візок,
Наче крашанка, котиться,
І така ж на ньому
Пащить яса!
Брови достеменно —
Два вербові котики.
Очі — аж примружились
Небеса!

Я за нею, мов за магнітом,—
Оком.
А сусід єхидно
Стриже мені:
—Шию не зверни собі
Ненароком:
Як-не-як — півсотні вже...
Впорожні.

У сусіда коні
Бредуть, стражденні.
Під мішками згорблено
Стогне вісь.
А я собі їду:
Сонця повні жмені,
Золота кленового —
Цілий віз!

Підкотив...
А двері — навстіж у хаті.
«Злодії» — шпигнуло
У перший змиг.
Хай би все, подумав,
Забрали, кляті,
Тільки б не чіпали хоч...
Тещі й книг.

Глянув на полицю —
Порожня ніша.
Озирнувсь: ти ба,
А вони — при столі:
Рильський і Сосюра,
Малишко і Вишня
Із самим Тичиною
На чолі!

Я стою... такий собі
Радо-зляканий,
Коли це Гончар
Гомонить мені:
— Щось тут між сусідами
Пробалакали,
Ніби ви із ярмарку —
Впорожні!

— Та,— кажу,— не зовсім.
Шановна спілко.—
Дістаю з-під серця
На чесний звіт
Давню, може, з тих ще віків
Сопілку,
Як Скворода
Переходив світ.

Прихилились гості до неї
Нишком.
Воронько аж сплеснув:
— Оце дива! —
А як взяв у руки її
Малишко —
Випурхнула пісня з долонь
Жива.

Ех, чубарики-чубчики —
Дощик дрібен!
Усмішка Остапова
Не вгаса.
Підтягнув Тичина
Альтино-срібним,
Зблиснула в Сосюри
Сльоза-роса.

Тішиться Гончар:
— Ну та ви ж дивіться! —
А вона зібрала
Такий аншлаг,
Що прийшла, здається,
По сіль молодиця,
Стала та й забула,
За чим прийшла!

Під вікном зібралося
Півбудинку:
Може, й познайомились
За роки.
Хтось уже притупує
Під сопілку.
Цитькнули транзисторам
Парубки.

Коли це сусід
Підкотив до двору.
Взяв мішок. Прислухавсь...
Та й опустив.
І, вважай, уперше поглянувши
Вгору,
Через двоє східців
До нас припустив.

Слуха. Та щодалі
Зітхає скрушно.
Потім зашептав,
Не ховаючи сліз:
— Дай-но хоч на день
Освятити душу.
Забирай... піввоза,
Чи й цілий віз.

— Та об чім балачка,— відмовив,—
Звісно,
Дам,
та тільки гроші свої не пхни,
Позаяк не можна купити
Пісню,
Бо вона, сусіде, не має
Ціни.—

Ех, чубарики-чубчики
Чистять перепілки.
Чубарики-чубчики
В три лади.
Кружеля по колу
Стара сопілка,
Як у вічнім космосі
Молодик.

...Іхав я на ярмарок
Старцем сирим,
Хоч і в торбі малось,
І в гамані.
А вернувсь з багатством
Таким безмірним,
Що на віки стачить
Усім. І мені.

Поворотний круг

(Поема)

Був — як усі:
Хай не з кращих, одначе й не з гірших.
Але зате ж і не схожий на інших.
І вже хоча б тим
Був я доцільний для світу,
Який сповіда неповторність.
Себто, душа моя цільна
Законами світу жила.

Просто жилось мені. Вільно.
За приписом долі.
Де ж захиталось? Незчувся.
Та саме — к о л и — вкарбував:
Рівно десяту
Пробив мені гучно світанок.
Саме тоді, пам'ятається.
Саме — тоді...

Так, ніби голкою
Щось мені душу вколело.
Думав: здалося.

Тим часом
Проколину ту
Протяг незримо свердлов.
Спохопився ж тоді лиш,
Як у душі вже розколина
Зяяла вглиб.

Вбіг до лікарні.
— Кого ж лікувати! — питають.
Як це — кого?! — остовпів.—
Перед вами ж стою! —
Скальпель безгубим смішком
Полоснув по живому:
— Ну, то кого ж?
Адже вас таки... двоє стоїть! —

...Як воно сталось! Незчувсь.
А — к о л и — вкарбувалось:
З школи ішли ми гуртом.

І зненацька за спинами в нас
Викублівсь голос:
— Цікаво, а хто із вас першим
До отієї верби добіжить,
Козаки! —

Кинулись разом.
Почав я обходити інших.
Та з півдороги
Чийсь подих відчуло плече.
Зиркнув: сусіда.
І так налягає на ноги,
Що й школяру зрозуміло:
От-от обжене.

Саме в ту мить і кольнуло:
Оскільки я першим
Ледве не цілу дистанцію
В лідерах був,—
Хто ж тоді дав йому право
Отак не по праву
Першість мою відібрати
За крок до верби?!

Як? — не збагну.
А от саме — к о л и — вкарбувалось:
Права нога моя збила
Сусідів ривок,—
Впав долілиць, неборака,
А я, не спинившись,
Першим вхопився жадливо
За гілку верби.

В радості хижій
Кругнув її так з передпліччя,
Що аж у пальцях
Той хрускіт озвався... та й забувсь
В криках хвальби,
Подарованих вперше за першість,
В зойках сусіда,
Що кров на колінах стирав.

Рівно десяту
Годинник життя мого вибив...
Вдома, у тиші,
Коли здаленіла хвальба,
Щось затривожило.

Двое в мені обізвалось:
Я — дотеперішній.
Другий — сьогодні з'явивсь.

Перший струснув мене
Гласом покійного діда:
— Ще в нас, негіднику,
Зроду в роду не було
Тих, що у долі
Гребуть не своє... за підніжку.
Всохла б нога, наче гілка,
Яку ти скрутив! —

Другий (і звідки він взявсь?
От — к о л и — вкарбувалось)
Сухо, транзисторно,
Зверхньо порадив мені:
— Плюнь ти на бабські табу!
Переможців
Звіку не судять,
Тим паче, козаче,— в наш вік! —

Щось мені в першому
Рідне причулось.

Подумав:

— Мабуть, я завтра піду
І покаюсь вербі.—
Другий (і теж... моїм голосом)
Гримнув спогорда:
— Кайся, хоч лусни!
А я собі далі пішов.—

...З тої пори
Я за другим біжу навздогінці,
Ледь вириваючи ноги
З тяжіння землі.
Він же скака, мов курай,
У своїх «адідасах» —
Тільки на джинсах
Наклейки мигтять.

Ледве, було, не вхопив
За візитку із Штатів.
Руку простяг,
Але там уже — галльське тавро.
Спробуй — злови,
Коли він по-штукарськи на штанях

Спритно міняє
Латки із чужих прапорів!

Легко йому —
Не питаючи роду і броду.
Тяжко мені
Обминати стерню засторог:
Це б навпрошки,
Так пшениця артільна зіходить;
Тут би учвал,— так межа.
А за нею — чуже.

Тут навперейми б,
Так мати посіяла квіти.
Тут би в обхід,
Так держава не радить обгін.
Врешті, здається,— лазівка!
Так плату за вхід вимагають:
— Перевдягнися у наше —
І входи. Не стовбич.—

— Що значить — в наше! — питаю.
— Дізнаєшся згодом.
Форму бери безкоштовно.
За решту — плати...
Ах, безвалютний! — скривились.—
Говориш: повірть на слово?
Ну то давай хоча б слово
Своє — на почин.

Ми його вгорнемо
В тару сучасну...
На продаж.
Що ти засмикався?
Кинь забобони старі,
І не тягни: покупець же нервує!
Банк і країну
Тобі свого часу назвуть.—

— Та западіться ви! — з жаху сахнувсь.
Коли бачу:
Другий жене
По артільній пшениці ускач.
Сплеснула мати в долоні:
— Куди ж ти... по квітах?! —
Свиснув у відповідь:
— Ніколи, мамо.

Прогрес! —

Ветхий дідок
його
Зопалу взявсь переймати.
Совість, неначе граматку,
Наївно вруча.
Вихопив з рук на бігу,
Зіжмакав — і в кишеню.
Кинув, не глянувши:
— Предку, колись... розберусь.—

Трапився цвинтар.
Зрадів я: хоч хрест перепинить.
Дідів. Дубовий.

Та де там —
Креснув карате:
Як не було!
Тільки слід на могилі
Від «адідасів»,
Неначе від траків, лишивсь.

Хтось йому тиче мораль.
Прихопив — і в кишеню:
— Дядьку, з дороги!
Нема коли. Там... розберусь...
Зойкнула дядина:
— Ти ж поламаєш калину! —
— Тітко, — відплюнувся, —
На трасі не садять куців! —

Тихий, сивешкий
Бандурою здумав спинити.
Гахнув ногою —
Оглухла, як віко труни.
Пальцем натис біля пула —
Верснув транзистор.
— Ось вам, — голубить пластмасу.—
Сучасний оркестр! —

Вчитель жахнувся:
— Отак покалічити мову!
Ти хоча б знаєш,
Якою і що ти верзеш?! —
— Мова як мова, — відрізав.— Сучасна.
Твоєю ж хіба що
Тіні забутих
У ретроспектаклях смішить.—

Бачу: наткнувся на лазівку,
В яку я заледве не вскочив.
Владно спинили: — Хеллоу, куди?
Спершу у наше
Належитья перевдягнутись.—
— Хе,— засміявся.—
Так я вже
У вашім давно! —

— О, ну тоді,— порадили,—
За вхід лише платиш,—
Мимрить розгублено:
— Ані копійки. Спішив.—
Шурх по кишенях:
— Отут мені щось навсували.
Гляньте. Можливо,
Якраз і згодиться...
За вхід! —

— «Совість...», «Мораль»,— прочитали.
Регочуться: — Хлопче,
Не конвертується здавна у нас.
Відстаєш! —
— Ну, то повірте на слово.—
— Давай,— пожвавіли.—
Тільки ж не з пластика.
А старожитнє давай!

— Ви вже, як вчитель,— сміється.—
А може б,— сучасне:
«Кроси»¹, «капуста»², «комок»³...—
Обірвали нараз:
— Тут і без тебе сміття цього досить!
Давай домоткане:
Легше на продаж...
Пробач — по ефіру іде.—

— Що ж, вам! — замисливсь.—
Ага, здогадавсь, про козацтво, напевне?
Ще про Вітчизну чи там
Про джерела, рідню? —
— Це вже щось ближче,— сказали.—
Але — малувато.

¹ Кросовки.

² Гроші.

³ Комісійний магазин.

Може б, калини докинув
Або... чебрецю!

Все це ми в тару із смутку
Загорнемо вправно.
Сліз підмішаємо
(Тут дисиденти сплакнуть).
Жовчі накапаєм
(Ті ж таки хлопці допоможуть).
І прода... тьфу ти, пробач:
У ефір подамо.—

— Треба ж такому,— зітхнув,—
Щоб калину зламав я учора!
Стійте,— просяяв,— чебрець —
Це, бува, не часник? —

Сплонуди:

— Ти хоча б дідову вкажеш могилу? —
— Можна б,— закліцав,—
Так де вона в біса? Забув.—

Навіть вони здивувалися:

— Ну ж і феномен!!
Може, хоч прізвище діда згадаєш? —
— Так він же помер! —
— Е,— підморгнули,—
Коли по минулім затужиш,
Хто там із голосу втямить,
Де — ти, а де — дід?! —

Зблід, на півслові затнувсь:

— Та ви ж мертві... купуєте душі? —

Ідко відбрили:

— У класику вдаривсь?! Прокинсь!

Викинь нарешті

Усі ті граматки з кишені

Разом з мораллю.

Як хочеш у лідерах бути! —

Бачу, злякавсь не на жарт:

— Чи не в пекло я втрапив?

Ну вас до біса —

Шукатиму інший прохід! —

— В іншій,— ревноли.—

Ще й матір

За вхід... забажають.

Так що, дивися там,

Зопалу не проторгуйсь.—

Прийметься —
Може, й нога відживе.—
Чий же це голос і звідки?
Поглянув правобіч,
Мабуть, помер би від жаху.
Та подив спинив:
— Діду?! — вхопився за серце.—
Та ви ж до війни ще усопли!
— З вами поспиш! —
Обірвав мене дід.—
— Спав би до Страшного суду,
як біблія каже.
(Нас хоч богами лякали,
А вас уже й чорт не бере!)
Спав би...— нахмаривсь.— Так ви ж
І до мене добрались.
Тільки подумать: над мертвим
Торги завели?! —
Я вже й не чую його,
Ошелешений іншим:
— Діду,— кажу, придивившись,—
Чи ви не... у джипси вдяглись?! —
— А-а,— по колінах поляскав,—
Дебела вдягачка.
Славно придумали:
Добрі штани до корів.
Тільки от крій
Ще не наш. Не навчились, ледащо.
Варто б вільніше в паху,
Бо здавило, хоч вий.
Ну, та мені вже байдуже.
А вам же, онуки,
Треба ще й правнуків
Якось дідам народить.
Діло не в штанях, звичайно:
Хоч з лантуха шийте,
Лиш не ліпіть на них те,
Що на празники люди несуть!
В наші часи,
Хоч жили ми й сутужно,
та знали,
В чому — на свято,
А в чім — у свинарник іти.

То ще півлиха —
Чужі образки на футболках.
Справжня настане біда
(Спогадаєте діда!),

коли

Чада безпутні,
Батьками немудрими вчені,
Ваші обличчя приліплять
До задніх кишень.—

Гримнув сердито на того,
Що гнувсь під вербою:

— Ну, посадив? —

— Посадив,— заячав.

Лестливо вдарив поклону:

— Спасибі за раду.

Вік би моливсь вам,

Аби ще й нога ожила! —

— Гілці молись! — відмахнувся старий.—

Бо нога відживеться

В тому лиш разі,

Як прийметься гілка в землі.—

— Що ж мені вдіять! — заскиглив.—

Велить! Присягаюсь:

Все, що накажете, діду,

За двох відроблю!

...Важко підвівся старий —

Борода затулила півсвіту.

Очі послав до небес.

І, неначе із книги, зчитав:

— З того, поганцю, почнеш,

Що за кожну стеблину

Зганьблені сходи пшениці

З колін підведеш.

Потім в столочених квітів

Прощення проси.

Затим відшукай

Дядька у братській...—

— Так віп — аж на Волзі...

Як же й по чому знайду? —

— А по зову солдатської крові,— одмовив,—

Знайдеш, коли з твоїх жил іще

«Пепсі» не вимило кров.

Потім уже
І мою відшукаєш могилу.—
— Діду,— зіщуливсь,— не зможу:
Хреста ж я зламав.—
— Знайдеш,— старий потемнів.—
По слідах «адідасів»,
Котрими ти, яничаре,
Қолись потоптавсь!

А вже по цьому
В бандури вимолой покуту.
Ревно моли. Бо інакше
Навіки заціпять уста!
Та не забудь ще сусіду,
Якому ти ногу підставив,
Впасти до ніг.
Може, він по-сусідськи й простить.

А наостанку — найтяжче:
Опівночі ликом до сходу,
Стань. І, узявши правицею
Грудку землі,
Тричі промов: «Вітчизно».
Як розвиднятись почне серед ночі,—
Вертайся:
        буде то знак від небес,
Що простила тебе земля.—

...Скільки ж відтоді сплигло
На годинниках світу? — не стямивсь.
Де я блукав?
Та й чи був саме я то... чи хтось?
А от — коли — спам'ятав я самого себе,
Вкарбувалось:
Саме тоді, як опівночі ранок явивсь
І узрів я нараз:

Хлопчик якийсь
На знайомім горбку даленіє.
Легко трима у правиці
Портфельик шкільний.
Віть молоді верби,
Як сестринська долоня,
На неокріплім плечі його
Рідно лежить.

Мати до нього
Веде квітники за пальчата.
Золотом хлюпа
У ноги пшенична ріка,
По якій
        чайкою чалить
До нього стовічна бандура.
Дядькова зірка із Волги
В Дніпро опада.

Десь я вже бачив його,
Але, певно, в такій давнині,
Що й забулось...
— Хлопчику, хто ти? — питаю.
— Казали, що... ти, — зашарівсь.—
Тільки-но дід відійшов.
І просив передати:
Камінь, мовляв,
Ти якийсь із душі його зняв.

А наостанку сказав,
Що тепер його сон
Буде вічний.
Страшного суду не страшно йому,
Бо, мовляв,
Ти вже повік не забудеш,
В якій він могилі
Поруч з своїми дідами спочив по трудах,—

...Дивно: останні слова
Вже в мені обізвались.
Глянув: нема хлопчача.
Наодинці стою... хлопчачом.
Так на душі мені легко!
Ще так я далеко не бачив,
Як з каменюки цієї,
Що зняв із своєї душі!..

— Господи! Вчора ж, либонь,
Споряджала
До школи...
Де ж це, синочку,
Тобі намело сивини?! —
...Мати.
Світанок.
Скоро десяту проб'є...

Маршал

(Балада)

Закроене різко і крупно,
Над гострою просинню віч
Підводиться брилою круто
Чоло за гряди віковіч.

Над граненим орденським ладом,
Тамуючи одблиск атак,
Світає алмазами владно
Його полководницький знак.

І дивиться в очі онуків,
Як в совість колись вояків,
Легенда по імені Жуков —
Архангел гвардійських полків.

Все далі карбовані дати
Спливають за вічний маяк.
Все глибша жага — розгадати
Державний його зодіак.

Актори найвищого рангу
Вели на минущий екран
Сувору солдатську відвагу,
Масштабних стратегій талан.

Та кожного разу, як рана,
Болів їм невтолено сум,
Що знов за межею екрана
Лишилась жива його суть.

Щораз в квадратурі портрета,
У марсовім полі напруг
Його ратоборча планета
Вершила замислений круг.

І в совість гриміло потужно
Питання, відгонячи сон:
Куди він зорить непорушно
З своїх неприступних висот?

Чи, може, вертає по колу
У першу війну світову,
Чи в мертвім піску Халхін-Голу
Шука свою пам'ять живу?

Чи раптом над чадом і згаром,
Убрід перейшовши біду,
Згадав, як залізним ударом
Спинив під Москвою орду?

А може, по лініях болю,
Затверджених ставкою карт,
Ішов по розстрілянім полю
Спасителем у Ленінград?

Чи вже у zenіті звитяги,
Прозрівши закурений шлях,
Він бачить на зламі рейхстагу
Великої Армії стяг?

Чи, може, крізь лаври і марші
Згадав, отрясаючи прах,
Як враз помалілий фельдмаршал
Підписував імперський крах?..

*

Та знову у совість, як постріл,
Гримить таїна із таїн:
Куди він вдивляється гостро
З надхмарних своїх верховин?

...А десь на опалені трави
Підбитий, мов птиця, комеск
Спадає з коня кучеряво
На тлі помертвілих небес.

І дівчина плине, як пава...
Жона... Олександра... Зажди:
Куди ти ведеш його, пам'ять?
Уже не повернеш туди.

В оселю під рідну Калугу,
Де мати в дитинство гука,
І роси досвітнього лугу
Дзвенять з-під копит лошака.

У ту неоперену пору
В будьонівках і при шаблях,
Коли молодого комкора
Не знали на верхніх шаблях.

Тоді ще він міг повернути
Свою недоспілу судьбу,
І взяти окісся забуте,
І з батьком забутись в степу.

Та важко лягають погони,
І губляться віхи років
За пилом з-під ніг батальйона,
А потім — з-під кроку полків.

А потім у куряві ярій,
За криком мільйонів ротів —
Довірених Ставкою армій
В безмежних масштабах фронтів.

О влади манлива принада!
Та як вона крушить хребет,
Коли тобі вручено владу —
Мільйони вести через смерть,—

Коли після кожної січі
В свинцевому спектрі зорі
Тобі зазирають у вічі
В надії хисткій матері.

Та слова не викинеш з пісні,
І ти їм гримиш із війни,
Що матір єдиній — Отчизні —
Віднині належать сини.

І, крик стамувавши всесвітній,
Гранітно ввіходиш у стан,
Де навіть судьбі непідзвітний,
Бо сам уже Долею став.

І страх відступає безмовний,
І ти не хитнешся в ту мить,
Коли всемогутній Верховний
В кавказькому гніві кипить.

Бо ти вже — і міра, і право,
І сам непідсудний мовчить,
Відчувши в тобі — і держави,
І власної долі провидь.

*

О, як йому часом в содомі
Хотілось, лишивши бліндаж,
Рвонутись у ротній обоймі
Плечем до плеча — врукопаш.

Піти по-солдатськи в атаку,
Де порівну — смерть і зоря...
Та маршальський знак зодіака
Вертав на орбіти своя,

Де очі вдовині наскрізно
Пекли й заклинали в мольбі,
Що, обраний з волі Вітчизни,
Ти вже не належиш собі!

І, смертну долаючи втому,
Він знов на раменах волік
Фронтів неймовірі огроми,
Кривавище ратних полів.

Де в реготі несамовитім
Пекельних гарматних кресал
Він падав із кожним убитим
І в ротах нових воскресав.

І тільки, пірнувши з напруги
В короткий, як пролісок, сон,
Вертався на рідну Калугу,
На плесо отецьких осонь,

Де ластівка креше по висі,
В печі баламутить вогонь
І пружно вібрує окісся
У юних обіймах долонь;

Ожина сизіє, мов іній,
Ранети обважнюють віть.
І кінь в білизні голубиній
У безмір всесвітню летить...

Прокинувшись, вмиль просвітлілий,
Щоразу розгадував сон:
І звідки б цей кінь приснобілий
У чаді залізних колон?

І тільки у віщому травні,
На празнику смерті війни
У всій недоторканій тайні
Розкрились недоспані сні,

Коли під коругвою сонця,
У день, що ніколи не вмере,
На білім коні Переможця
Проплив над гвардійські каре.

*

...А час наступає потужно,
І знову гримить, наче дзвін:
Куди він зорить непорушно
З падхмарних своїх верховин?

Одкинь загадковість намарну —
Все просто і чисто, як сніг:
Провісно вдивляється маршал
У лики солдатів своїх.

Він з ними — довіку одинні,
Від зірки до краплі роси.
Вони йому судді єдині
На всі неосяжні часи.

І що йому висі чи споди,
Коли через голови дат
Дістав від самого народу
Найвищу відзнаку — Солдат!

Він нас не лишив і не втратив,
А, вірний присязі своїй,
Він просто вернувся до солдатів
На свій, уже вічний, постій.

Чоло його круто і вперто
В російський вроста горизонт...
І що йому поклик безсмертя,
Коли його кличе Народ?!

Дорога на Чорнобиль

I

Усім. У всьому чесна до крупини,
Дорога розгорта сувій доби:
І тим, що за ганьбу життя купили,
І тим...

які вже не імуть ганьби.

...Весна така — аж небувало! — добра:
Яріє рунь. Димує оболонь,—
А в пам'яті димлять на плечах роби
Найперших з перших,
що пішли в огонь.

Простіть весні цій, матері і жони.
Що понад болем вашої тужби
Вона вістує у зелені дзвони
Жагучий поклик юного: «Люби!»

Простіть щасливий скрик
новонароджень
І відболілий усміх породіль,—
Життя іде!

Його довічних сходжень
Не перепниять ні вогні, ні біль.

Ніщо не вгоїть вирваної втрати —
Нема таких на світі лікарів.
І тільки сміх наївний немовляти
Зове в життя страждених матерів.

Нам горе люте
миром перебути,
Нам поховати зло в бетон і бронь.
І — не забути! — доки світ і люди,
Спів землі, що відвели вогонь.

...Ти прихилися, Києве, до вишні
І пожурись, як батько, за синів.

А ти впади, мій безпритульний вірше.
Хоча б дощем із березневих днів.

І вмий усі в Чорнобилі пороги
До чесної, як сповідь, чистоти.
І уступись
                                найпершим
                                                із дороги.

І занімій.
Бо їм — у вічність йти.

II

Ти пам'ятай, дорого, їх сліди.
За ними — чистота,
                                така пресвітла,
Що можна бігти всій малечі світу
Босоніж,
                                не питаючи води.

Ти пам'ятай, дорого, їх сліди.
По них з окіл
                                на літописну Прип'ять
Чорнобильці у гнізда свої
                                                прийдуть
І вернуться лелеки назавжди.
...Ти пам'ятай, дорого, їх сліди.

III

Але не сплутай їх, дорого, ти
З слідами тих, що, кинувши форпости,
Втікали так... невимушено просто,
Забувши про свої чини й пости.

Ти їх і на останнім рубежі
Впізнаєш без дозиметричних станцій,
По таврах особливих радіацій,
Що випали від розпаду душі.
...І на останній не прости межі.

Землям,
                    державам,
                                    краям і народам,
Травам,
                    деревам
                                    і лагідним водам
Щедро даруємо
                                    ярим колоссям,
Визрілім в нашій гербі
                                    мироноснім.

Вихлюпнись, дощику, радісним святом
Нивам, горобчикам, тихим зайчатам,
Падай в долоні, мов квіт із акацій,
Дітям усіх небокраїв і націй.
Сходь врожаями земної любові
В ленінській мислі, в Шевченковім слові!

З доброї волі
                                    при світлій годині
З поля
                    єдиної в думках родини
На рушникові
                                    підносимо світу
Мирну хлібину
                                    із вічного жита.

Двері відчинені нашого дому
Суццюму всьому у світі живому:
Зайчикам, квітам, пташатам у леті,
Мамам і дітям всієї планети,—
Всім,
                    хто серцями прозорі і чисті,
Наче роса
                                    на досвітньому листі!

Оскарження Святослава

«У тебе, мій князю, відкрита душа.
Ти воїн богів!

Та чи варто,
Коли твоє військо на прю впруша,
Об тім ворогів сповіщати?»

У волява закляття кипить на губі:
«Гей, князю! Пожнеш-таки бурю:
Ти йдеш на Царград,
за плечима собі
Лишаючи підлого Курю.

А Куря не стане тебе сповіщати:
Він заїде, як рись, поза спину —
І кине свою печенігівську тать
На зморену в січах дружину».

Та князь по-козацькому в піхви послав
Меча
і відрік гордовито:
«Затим і наречен вітцем — Святослав,—
Щоб чесно по славу ходити!»

...Ударили коні в стонадцять копит,
Хитнувши у Дельфах тринигоу!
І князь в цареградські ворота
свій щит
Прибив на списках перемоги.

І, знявши по січі спітнілий шолом,
У славі купався вселенській.
І гордо злітав, як бунчук, над чолом
Його вороний оселедець...

До рідних порогів один перегін
Лишався,
коли звечоріло.

І князь повелів лаштувати загіп
На сон,
доки зійде Ярило.
Клубилася темінь.

На ложі із трав
Дружинники спали в безжур'ї,
І руки погані свої потирав,
Сховавшись за скелями, Куря.

Лиш волхву не спалось.

Він з темних приміт
Ще загідь провидів недолю
І тільки затим в цей непевний похід
Пішов проти власної волі,
Щоб в смертну годину,
коли печеніг
Проб'є Святославові лати,—
Обагривши кровію рідний поріг,
Далеким нащадкам сказати:

«Пощо твоя слава,
як не за святе
Ти гибиєш, хоча й величаво?
І хто, Святославе, простить нас
за те,
Що згинула дружина без слави?»

Гордня звела тебе, княже, з путі,
Поганьбленим ратникам в очі
Регочуть і брешуть лисиці руді...
Бо мертві не імуть сраму
лиш тоді,
Коли умирають за отче».

Маленький чоловік

з великої трибуни

Навшпиньки звівшись, клявся понад сил
У вірності своїй священним атрибутам,—
Від гербових верхів до предківських могил.

І лик його палав таким самонещаддям,
Він так супроти зла потужно гримотів,—
Аж острах пробирав:

а що колп дощата

Трибуна

спалахне від ярих інвектив?!

Підмайстри молоді в безоглядній довірі
Слова його пили, як брагу на меду.
І прагнули себе віддати на офіру
За чистоту джерел і праведну мету.

...Він справді був

значного вишколу оратор!

Він кликав отрясати пил земних марнот,—
І власними грудьми повстати на реактор,
І тим порятувать від пагуби народ.

Підмайстри молоді, наївні у довірі,
Не втаєні у темну глибо його душі,
Зривалися із лав і ладні були щиро
Іти за ним на все -- до крайньої межі.

І тільки десь в кутку, стемнілі від безсоння,
Ще не змивши пил чорнобильських баюр,
Сиділи вахтові із Прип'ятьської зони,—
І їх мовчання

тисло, наче мур.

Вдвлялися вони далеко —

аж у виток

Промовця.

І один, нахмаривши чоло,

Із пам'яті давно забуту ланку витяг
І криво посміхнувсь: а схоже вже... було.

Він пригадав, як цей, зелений ще,
оратор
І їх колісь манив, безвусих, на вогонь.
Коли ж вони заледь не перейшли закон,—
Оратора між них не виявилось раптом.

А потім їх сварив суворий чоловік:
Мовляв, чи треба всім на фразу вірить, хлопці?
І кинув їм папір, який вогнем пропік,
Коли узріли власних прізвищ лік,
Записаний лякливим почерком... промовця.

...А він і далі торсав кафедру, як дзвін,
І кликав не зважати на дози і спецодяг,—
Іти на герць! А треба — і в загин,
Зате, мовляв, їм жить навіки вічні в одах.
В серцях. У мармурі. У бронзі. І т. ін.

Коли ж якийсь безвусь нетямно збіг на кін:
— Веди, ватаже, нас! Не відкладай на потім! —
Промовця заметавсь:

— Ідіть. Я — навздогін.

А зараз, прошу вас, мені якраз... на потяг.—

І вже, за звичкою, хотів шугнуть у тінь...
Та вдарившись об очі вахтових тверді,
Осів, як після вибуху реактор.
І в цій глухій, мов яма, німоті
Підмайстри юні вперше у житті
Почули ще незнане слово:

-- Провокатор...

Олесеві Гончару

Давайте, Олесю Терентійовичу, перепочинемо з дальніх доріг. В садах ще квітнево провільгло. Та вишням вже квіти насинлись. А квітові — доторк бджолят.

...Давно вже землю узявся дідівський дубовий поріг. Тепер він у пам'яті світить, як ветхий завіт передсвят.

Та скиньте, нарешті, прожите, як з пліч — мінометну плиту! Нехай її спробують зважить загописті та молоді... Вхопився один — і не зрушить: важка як земля на киту... Ще, певно, пора не наспіла. Ще плечі не вельми тверді.

Важезна плита. Наче доля, державна і Ваша. Тяжка. Ось внімка: куля черкнула. Чия вона, підла й метка? Звичайно ж — ворожа. А може, і послана від свояка. Чого на віку не бувало... Чого не було на віку.

А тут — площина овдовіла. Одсвічує, темно і голо. Мертвогиною кригою віє. Чого ж вона не зароста? «А то,— Ви захмарились тужию,— а то... тридцять третього голод. Бач, збіглося — на тридцять третім — і голод і хрест для Христа».

А тут, мабуть, тріщина сталась. І, певно, далека і давня: уже по болючому зламу рубцюється згоений шов? «А то — моя рана солдатська, хоч перша, але не остання. Була б вона, може, й остання, та я через... яр перейшов».

А Чорного Яру провалля? А як перейти нам Чорнобиль? «А треба не скиглити в палатах, а йти на манкурта в багнет. Інакше зітлієш в комфорті, безплідно розпавшись на попід, який навіть кури не приймуть у свій немудраций помет».

...Стояло тремке надвечір'я. Прозоро було, як ніколи. І сяйво козацьких соборів спадало йому на чоло. «Всього відбулося у долі... Але про болюче — доволі. Та що це ми й справді пристали на тім, що в минулім було?»

Погляньте: трава молодіє, хоч снігу іще песвітенно. І люди беруться до діла, а ми розбалачуєм тут». Окликнув дзвінок біля школи. «Це діти гукають до мене. Не гоже дітей забарити: вони вже в грядущім живуть».

І пружно підвівся, як легінь. І звично солдатську пілтку поправив за вічним статутом, щоб зіркою — тільки вперед. І, легко плиту мінометну за плечі закинувши зльоту, пішов. А назустріч — малеча, розкриливши руки у лет.

І Лесина мова-розмова кастанльським струмком струменіла. І Пушкін всміхався смагляво — і щось в тому виділось райське. І він прочитав їм у класі, де тиша незвична світила:

І чужому навчайтесь,
Й свого не цурайтесь.

1988

Балада відплати

1

Сонце сходило й сходить — чи війна чи потоп.
Час до вічності котить, мов транзитний на Чоп.
І діди вигасають, і онуки бринять.
І планета кружляє, як і має кружлять.
Як і має кружлять.

В празниковій обнові тонконоге дівча
Підкидає і ловить, мов планетку, м'яча.
Над прийдешнім дівчати — повоєнна блакить.
Під минулим асфальту — невідомий лежить.
Невідомий лежить...

Мав надійного друга і надійний пароль.
Навіть місяць над лугом напросивсь у патруль.
Але чом це дорога уриває сліди?
Та під серцем тривога, хоч усе — як завжди?
Хоч усе — як завжди:

І місцина знайома, і оружна рука...
Тільки щось підсвідоме застогнало: «Втіка-а-а...»
І, не знати від кого, він рвонувся убік...
Похитнулась дорога... та під скронею біль.
Та під скронею біль.

Час окопи доладно загорта навіки.
Давню рану і зраду похевали роки:
В сорок третім згоріли (забуттям узялось)
Комендантські архіви... і маленький донос.
І маленький донос...

В празниковій обнові тонконоге дівча
Підкидає і ловить, мов планетку, м'яча.
А навпроти із лави, підбиваючи вус,
На онуку ласкаво поглядає дідусь.
Поглядає дідусь.

Вже до нього у гості свина заверта.
Закотився той постріл, як луна — за літа:

В сорок третім згоріли (забуттям узялось)
Комендантські архіви... і маленький донос.
І маленький донос...

Може, врешті, й не варто ворухити давнину?
Може, час нам і справді прикопати вину?
Оступився... Відсидів... Все одно не вернуть.
Одного ж тільки видав. Решта з групи живуть.
Решта з групи живуть.

2

На цім уривається зопалу правда.
Натомість вдирається в строфи балада,
Де знаки астральні.
І злякана ніч.
Де тоскно кончину
оплакує сич...

Пристойно порядний лежить в домовині.
Клопочеться в тихій печалі
родина.

І квіти, і сльози,
і подив дітей.
І все, як ведеться
між добрих людей.

А десь копачі,
роздушивши півлітру,
Взялися надвечір
за діло нехитре.

В належному гуморі
хлопці були:
Лопати балачку буденну
вели.

Ось-ось уже б мали роботу
кінчати
Аж раптом урвали балачку
лопати:

Із присмерку ями,
накликавши ляк,
До них приглядався...
похмурий кістяк.

І жовті фаланги
в чеканні відплати

З такою могуттю
                                сплелись на гранаті,
Що навіть обвиклі з усім копачі
Поквапно закидали
                                яму вночі.
Аби ж то на цім і скінчились турботи!
Ще двічі ставали
                                вони до роботи.
Та кожного разу,
                                накликавши ляк,
Стрічав їх оружно
                                той самий кістяк.
Нащо копачі уже матер'ялісти,
А й ті завагалися:
                                Щось тут нечисте.
За пляшку ми й гріх поховаєм.
                                Проте
Завдаток вертаєм,
                                бо щось тут... не те.
І скільки по тому
                                тудяг не наймали,
Як тільки знайомої мітки
                                сягали,—
Із кожної ями,
                                накликавши ляк,
Стрічав їх некліпно
                                озброєний Знак.

...І досі щоночі
                                в пекельній нестямі
Він просить притулку останнього
                                в ямі.
Та кожного разу, накликавши ляк,
Стріча його в скроню поцілений Знак.

* * *

Казка? Хай буде казка: то вже, бач, кому як:
Хочеш — слухай. Не хочеш — діло третє...
                                Однак,
А, дивись, може, й справді зацікавить когось,
Хто на вірного друга... А онуки ростуть.
А онуки ростуть.

За тобою...

На човнах золотих
Заплива молодик
За тополю...
За тобою лечу
Журавлино ячу
За тобою...

А туман-ворожбит
Зав'язав мені світ
Ворожбою.
Тільки світить роса,
Як остання сльоза,—
За тобою.

За порошею літ
Пригасає твій слід,
За тужбою.
Тільки сніг, наче сіль,
Опадає на біль
За тобою.

Лиш надія світа,
Через межі пита
Із журбою:
Чи хоч в пам'яті ми
Торкнемося крильми
Із тобою?

Обранці красиво здавались в полон,
А сірі й по смерті тримали кордон,
Не зрадивши землю ні разу.

...І важко огром бойовища осяг,
І, німо тамуючи сльози,
Побожно схилив тріумфаторів стяг
У ноги їх,
збиті і босі.

Стояла їх жменя, живих,
на мирѹ —
І сяяли ранами грізно,
Обличчями схожі на землю сиру
І духом — на сиве залізо.

І Час прогримів:
— Цих не виб'є мій град.
Молися ж їх сірому виду,
Бо ці вже вірніші тобі устократ,
Ніж навіть оті, що під Фівами вряд
Лягли за царя Леоніда.

Освідчення

Я тут родився восени:
Морозом бралася стерня,—
І падолист у теплі сні
Мене вгорнув, немов зерня.

А навесні пішов у ріст,
Прийнявши мамину купіль,
І перший крок у дивен світ
На полі отчому ступив.

І з того дня вже сто земель
Переходив, переверстав,
Та щовесни, як журавель,
У рідні креси повертав.

І, надивившись різних днів,—
Клянуся на мечі пера —
Дивнішого не сподобив
Від України і Дніпра.

Тут мій поріг. І перший гріх.
І всеочищення вогонь.
Тут стиглу зірку, як горіх,
Вона взяла з моїх долонь.

Тут джерела мої святі.
І навіть ворон, що оглух
На ветхім дідовім хресті,
Мене віта, як добрий дух.

Тут кожна віть мені жива.
Тут всі — свої. І всі — мої.
І мати квіти полива...
Хоч вже давно нема її.

Тут долю кожного війна
Переорала до глибин.
І кожна зірка жерстяна
Мені сіяє, мов рубін.

...Я тут родивсь. І просто жив.
І горе знав. І щастя пив.
І в сизу паморозь ожин
За перший полудень ступив.

І так же просто, слід у слід,
За предком звіривши ходу,
Як мій безсмертний, чесний рід,—
Свої натруджені складу.

Скажу лиш: де б ти не ходив,
Та — хай засвідчує перо! —
Що не знайти дивніше з див,
Як Україна і Дніпро...

(Поема)

ВІКТОРУ КІБЕНКУ
МИКОЛІ ВАЩУКУ
ВАСИЛЮ ІГНАТЕНКУ
МИКОЛІ ТИТЕНКУ
ВОЛОДИМИРУ ТИЩУРИ
ВОЛОДИМИРУ ПРАВИКУ
(Мов з козацького реєстру,
Чи не правда?)...
І всі шестеро — пожежники,
Тільки сьомий,
ВОЛОДИМИР
ШЕВЧЕНКО,—
Кінорежисер...
Де ви тепер,
Матерів своїх діти,
Колісаєте сон?
...Вдарило в очі світло,
Ясніше тисячі сонць.

1

Струсонуло цілим світом.
В Страхоліссі перед світом
Брязнув дуб тисячолітній —
Охнула земля.
Тільки — пилу мертва хмарка,
Та ще крук зловтішно каркнув:
— От і всі кінці,
Хлопці-молодці!
Самоїли дух і тіло,
Доки й корінь переїли! —
І регоче, гад,
Аж мороз — до п'ят.

Дзьоб націливши, мов жерло,
Карка: — Ну, нарешті зжерли —
Та не просто дуб
На кривичний зруб,
А тисячолітній символ,
Під яким щодня місили
Для дітей казки:
«Ми, бач, козаки!»

А тепер вже діло часу —
Розжувать і стовбур в масу,
Щоб і знак погиб,
І — вперед, углиб:
Позаяк струбили жертву,
Саме час наспів
Одне одного дожертн
Під застольний спів.

Слава богу, зуби добрі
(Як-не-як, а й корінь дроблять):
На здоровля — їж,
Тільки чимскоріш,
Щоб, дивися, кляте плем'я
Не взялося їсти землю...—
І регоче, гад,
Аж мороз — до п'ят.

— Дай-но,— карка,— світе, сили
Дожувать їм врешті символ
І себе самих — без солі,
Щоб земля їх не носила.
Порятуї нас, доле,
Від цієї поторочі,
Хай самих себе поточать
Шашіллю до пір'я,
Щоб на цьому світі
Хоч zostались звірі!

Я кажу йому:
— Чи так же
Завинився рід наш, враже!
Люди ж ми таки.
Ну... не козаки,
Але щось і ми робили,
А не тільки пхали рило
До масних корит.

Щось і ми намудрували...
А поглянь: летить
За космічні перевали
Син землі.

Живий.
Не робот!

Ваших —
        озирнись! —
Ще задовго до потопу
Знак гадючий
        мізантропа
Кільцями повивсь!

Хочеш глянуть в ретро?
На! Знімаю ретуш.

2

На вилах — вола.
На хресті — Христа.
Гуса Яна...
На майдані.
То куди вже далі, пане?!
Бабця вироста
Нишком з-під хреста.
Підкида хмизку в багаття...
О пречиста діво-мати —
Простота ж свята!
Хоче прислужитись Яну:
Підсуває п'ятипало
(Бач, і руці не відпали!)
Та ворушить хмиз...
Що ж ти очі вниз?!
Це ж твоя — людська! — подоба,
А не сатанинська проба:
Біс тут ні при чім.
О, береш в приціл
Знову Понтія Пілата!
Але ж Понтій теж, сказати б,
Твій по крові брат!

І регоче, гад,
Аж мороз — до п'ят.

— Гей, — почав я грізно, — круче,
Щось ти взяв занадто круто, —
Та й затнувсь, бо власні пальці --
Достеменно як у бабці
Звідти... з-за хреста.

Зціпило уста.
А він маже,
Сила вража:
— Бачу, не дійшло.
Може, щоб велось ясніше,
Перекинемось на вірші?
Згода?

Почали:
«Великодній дощ
трогуаром шов-
ковая зелена
ярилась з-під землі.
Це Христос воскрес
мертвих воскресити...»

Гарно вишило, панотче?
Тільки ж чом боян примовчав,
Як воскреслі під хрестом
Воскресителя Ісуса
Прибивали в тілі й душі
До гріхів своїх,

як брусів,
Щовеликдень молотком?!
Щоб на свята великодні
Відмолвивши всенародно
Крашанку христову,
Согрішити знову...

Отакі діла,
Мосціпане:
На вилах — вола.
На хресті — Христа.
Гуса Яна —
На майдані...
Далі пікуди миряни:
Ваше плем'я окаянне
Виродилося в нінащо,
Бо коли своє, найкраще,
Палить, аж сопе,
І на себе, в ямі сидя,
Землю з червами і гиддю
Весело гребе,
То, вважай, у біовиді
Вижило себе.
Прожило себе!

А рекли ж: «В і не ць!»
Щоб на вас правець!
Ще й заглавними аршинно
Велнчался:

«Л ю д и н а!»

Теж мені святі
Браття во Христі!

Та у кожнім з вас зміїна,
Схована під одежину,
Била в три хвости
Ще у сповитку.—

Загнаний в кутку:
— Гей,— кричу я,— ти
Переходиш міру, враже!
Не вичорнуй мені в сажі
Золоті слова:

«Шовковая, зелена...»
Певно, що — трава.

— А по тій траві,—
Кряче він мені,—
Із дірою в голові
Під обрізом у прицілі
Тягнуть голову артилі...
Ех, діла землі!

А по тій траві
За діла криві
На відплату в повну міру
Півсела везуть в сибіри
Да по тій траві,
Все по тій траві...

— Постривай,— кажу,—
Це ж покіль межу
Ми гуртом не розсотали,
Та коли б не... (що си стало
З пам'яттю?) Коли б не той...
З прізвищем із сталі.—

Він же — в регіт, гад,
Аж мороз — до п'ят:

І хто б з нас посяг у тяжку,
скрижанілу годнну
Себе осквернити хоч сумнівом в тій
проклятьбі?
Чи міг навіть Мессінг провидіти, що домовину
Уже він тоді приміряв на трибуну собі?

...Ми яро стояли на флешах усіх
Сталінградів.

І віра, якій сповідались, не винна у тім,
Що з нашого ж захвату вчаділий, він її зрадив,
Над лєнінським профілем важко нависши,
як тїнь...

3

— Ач, ми як заговорили! —
Чорно вдаривши у крила,
Аж затіпавсь крук. —
А ходи сюди, промовцю.
Відступись на півстоліття,
Саме в тридцять сьоме літо,
І повідай:
що це?

Дивися і сліпни:
у страдницьку путь
Народного маршала бранцем ведуть.
Обірвані з м'ясом,
висять нагороди,
Ще вчора — народний, вже —
«ворог народу»
Сьогодні.
А де ж твій народ?

Е ні, не відводь свого погляду в кут:
Народного вчителя —
в'язнем ведуть
За те лиш, що мову плекав твого роду,
Ото й сподобився на «ворог народу».
То де ж твій народ?

Чому ж твої очі скакають,
як ртуть?

Дивися!

Впізнав?

Твого діда ведуть
За те, що (ну й пам'ять у них!)
в тридцять третім,
Рятуючи рід від голодної смерті,
Сховав зо три жмені вівса з недороду,
Здобувши на старості — «ворог народу».
Так де ж твій народ?!

Чому ж він, зашивши переляком рот,
Співучий та добрий,

німує, мов риба,

Чи, в погріб забившись,

налякано кліпа

І шепче сусідові крадьки в рукав:

«Та він же не винен,

а «ворон»... украв».

Оце твій народ?!

А ваші ж діди

починались красиво, як день,

Як ранок вселюдський, вони, молоді,

починали!

Яких вони світові подарували пісень,

Яку вони мову,

розбивши закови упень,

Вписали в державні Богданові універсали!

Вони своїх коней пустили не вчвал,

а в галоп.

І відстань і час подолали

в єдиному леті:

Воскресли з боліт Берестечка, взяли

Перекоп,—

І досі від захвату — сльози в зіницях

планети!

Які в них були Наливайки,

Сірки,

Богуни!

Який у них Ленін родився, щоб їх освятити!

О, знали б високі, як низько падуть їх сини,—

Вони ще в колісці воліли б себе задушити!

— Та хто ж ти врешті?! І з яких боліт
 Явився, враже?! За яким це правом
 Ключеш в ребро, де так мені болить,
 Що кров скипає сизим переплавом?

І хто тебе послав чинити суд
 Над волею моєю безборонно,
 Так ніби ти єдиний знаєш суть,
 Так ніби ти один — закон в законі?!

— Чого це ти раптом засмикавсь, як лис?
 Кого ти питаєш? У себе вдивись.
 Який ще там ворон? — зайшовся до сліз.—
 Твій ворон давно, мов коліно, обліз.
 Ти стільки його по катренах тягав,
 Що він перевівся на зайвий тягар.
 І навіть маля, розжувавши твій вірш,
 Сприймає його за курча — і не більш.

Я — з'ява страшніша. Я — з кості твоєї і шкіри.
 Колись величавсь песимізмом і вельми цинивсь,
 Так ти ж мене зраджував стільки, що, втративши
 віру,
 Я з жовцю злигався. І маєш нащадка — цинізм.

Було, сподівався, що ти ж хоч на Леніна зважиш,
 Що спинять брехню обереги червоні Кремля...
 Я крикнув:
 — Не руш! Не скверни найсвятішого враже!
 Якщо ти з моєї закублівсь поганой пряхі,
 То хай мене краще поглине з тобою земля,
 Аніж хоч пилина на ім'я великого ляже...

Стали зінці зеленими.
 Дзьоб орудів, мов іржа:
 — О, так ви й досі ще Леніна
 Кличите до коша!
 В спільники свої прагнете,
 Щоб під шумок і гам
 Власні діла неправедні
 Вкрити його ім'ям?

Не шелестить, скопці, його ім'ям,
 Не доросли ви, бісове посліддя,

— Ти знов хитруєш утекти
Від сповіді в дідівську славу?
Так то ж вони дістали право
Людьми назватись, а — не ти!

— Хіба ж не я... хіба ж не ми
У рукопашному стремлінні
В космічні гони безгомінні
Ішли одчайо проти тьми
Непізаного, щоб пізнати
Таїнь світів надсвітлових,
І умирали, як солдати,
В ядрі розлушуючи атом
Задля живих!

— Задля живих?! — Він звивсь,
як вурдалака,

І в божевільнім реготі осів:
— Спасибі ж вам за попіл Нагасакі
Від імені грядущих Хіросім!

Та хто ж вам видав дозвіл, волохатим,
Що ледве злізли із дерев на твердь,
Лапищами терзать невинний атом
І, в зраненому, розбудити смерть?!

Нездарні лад навести в рідній хаті,
Ще не пізнали таїнства огню,
А вже до нього тягнетесь, рукаті,
Щоб землю з небом випалить на пню!

Чи вам одним земля — у нагороду,
Що ви її прибрали всю до рук?
На неї мають право від природи,
Роса і сарна, соловій... і крук.

Трощіть себе до атомного пилу,
Гребіть судомно золото до ям,
Та не тягніть же землю у могилу —
Вона дарована не тільки вам!

(Квітка стояла так граціозно.
Ніжка —

в райливім па.

— Тільки ж чому це під віями сльози? —
Я запитав у панни.

— Хто вас образив? Де ваша хустка? —
Тихо торкнув мізинним.

...Скрипнула жерстю синя пелюстка,
Сухо розпавшись тліном.

Божа коровка — мов коро говка,
Радість яка малечі!
А придивився — лиш оболонка
Мертвої порожнечі.

Сів на травинку коник, як поні.
Вусики пружать в парі.
Мав упіймати диво в долоні —
Ніжки сухі відпали.

Клени на майське вибрались віче
Похизуватись клечанням.
А придивився: жовті, як свічі,
В присмерку поминальнім.

— Хто ж це накоїв? — стиснуло горло.
Сиво мовчало груддя..
Вдарив у скроню каменем ворон:
— Люди!

...Отямився.

Зв'язав уривки ниті
Розмові.

Повернувся від забуття:
— Ти змішуєш в одне усе на світі,—
І н а с, і їх женеш під каяття
Однакове.

Але ж не ми підпалиювали хату
У Хіросімі з ядерних трутів.
Чому ж ми мусимо покутувати
Чужі гріхи?..

Він люто потруїв
Мене пекельним оком.

І цинічно
Уже й не каркнув — змієм просичав:
— А хто ж мене, сліпого, научав,
Що всі ми — люди? І права довічні
На рівність нам природа воздала,

Яка б у тебе шкіра не була,—
Нам важить тільки те, що ти —
Людина,

Що спільний дім усім —
земля єдина.

І нам за неї, як за матір дітям,
Щомиті звітувати перед світом
Без позирків на раси й кольори,
На гербові печаті й прапори.

Куди ж ти дививсь,
коли діти твоєї надії,
Руйнуючи спокій іще праслов'янських
пластів,
Заклали реактор, як міну повільної дії,
Під саму колиску твоїх однокровних братів!
Невже ти хотів ошукати природу закляттям,
Що в нас пак і смерчі ласкавіші,
ніж за бугром?

Отямся ж нарешті!
Нещадний однаково атом
Що в н и х над Гудзоном,
що в н а с над билинним Дніпром!

Однаково ділиться він до межі рокової.
Чи відаєш ти, що за нею гряде з пелени,
Коли пад планетою виросте гриб сатани,
Посіяний сліпо з твоєї гордині людської?!

Та є ще страшніше, ніж вибух ракети нещадний,
Коли без удару, нечутно, немов з-під поли,
Повзтимуть крізь тебе у жили невинних нащадків
Зловісні потоки з отруєної золи

Кульгавих реакторів, ще не доношених
вченим,—
Нездарних калік, що покvapно пішли в серіал,
Вони прогризають наскрізно бетон і метал
Ножем променевим і вирок підписують генам.

О, як ця омана купує!
Бо все — як було:
І ночі, і дні пропливають
у звичному плині.

І сонце щоранку підводить античне чоло,
І місяць щовечір гойдає колиску дитині,

Нуртує загал у робочій, крутій товчії,
Будуються плани житейські на завтрашній
вечір.

І жони несуть з магазинів у вулик сім'ї
Наїдки, вгинаючи емансиповані плечі.

І збори киплять, наганяючи переполох
Вітрами оповлень на вигаслі душі і гасла.
І маску нову приміряє старий демагог,
Слизьким язиком натискаючи ревню
на гласність.

І кожному світить своя, доморосла, мета,
І кожен, як може,
утверджує в ній особисте:
В димах Запоріжжя доварюють предки метал,
Яким добивають в екстазі стільці
їх сини-металісти...

Життя — як життя. Не спинить його
коловорот.

І кожен по-своєму радий маленькому щастю:
Скрипить на негоду стареча застояна плоть,
І скрикує плоть молода у зеніті зачаття.

Кого ж ви зачинаєте... на смерть,
Коли у вашому спадковім коді
Вже перетято сув'язь родоводу
Ножем радіаційним до осердь?!

Чи відаєте, сотворивши плід,
Чи знаєте, що з вашої утроби
У світ полізуть виродки безлобі,
Яких ще не родив донині світ?!

І вас пожеруть,
і наплодять своє страхолісся,
Де замість чола і обличчя
розверзнетися рот.

І жінщини ваші,
уже від народження лисі,
Народять химер,
що зжують навіть слово «народ».

Поглянь у їх лики!..

Він вперше сахнувся, мов тхір:
— Ти ж знаєш, підступний, що я від
народження світу

Не можу дивитись на сонце.

А ці... твої світять
Ясніше, ніж тисяча сонць, і випалюють зір.

Ти знову подвижників поперед себе
Женеш, затуляючи власні гріхи.
Невже ти хоч щині не втямив, лукавий,
Що щми ти сам же себе побиваєш!
Подвижники — виняток. Їх — одиниці.
А виняток правило стверджує ще раз:
Як низько в загалі скотилися ви!

Ти знов себе Леніним будеш хрестить обома:
Мовляв, він і совість, і правда планиди твоєї...
О, як ви, надійно сховавши його в Мавзолеї,
Навчилися ховати і те, чого в душах нема!
Коли б він у вашому серці явивсь хоч на мить,
Ви б з жахом вселенським за чола порожні
вхопились,
Утямивши врешті, куди у падінні скотились
З вершин, до яких він підняти вас прагнув
людьми!

6

...Усе ще шалів, але очі поволі вгасали,
І крила, як стяги поразки, хилилися вниз,
Бо там, де окреслювався обрію синій карниз,
Ясніше від тисячі сонць
пробивалось проміння списами.

Воно струменіло могутньо від ликів шести.
І гостре його неземного зачаття світіння
У все прозирало до первісної наготи —
Від формули крові до стронцію душ
і коріння.

І видно було, як в магичнім кристалі, до тла:
Від червів, що точать пожадно живу бадилину,
До жінки, що суне в пелюшках за «трюшку»
дитину

З похмілля,
бо матір в собі вже давно пропила.
До сина чийогось,— у нього ще й вус
не зійшов,—
А він уже корчиться в гиблім чаду кокаїну,
Зіжмаканий, наче папір з-під брудних
підшов,
Де стоптано пам'ять — останню опору
людини.

До тих янголят, що в сирітських будинках
ячать
І в кожне жіноче обличчя вглядаються, чулі.
А їхні відреченці, наче данайські зозулі,
У гніздах сусідніх розбещену плоть веселять...

Те світло не зна ні кордонів, ані заборон.
Воно проникає під кітель, і шкіру, і попіл
І важко іде в споночілий від горя Чорнобиль,
Як віск, прошиваючи у саркофазі бетон.

І перст його грізний вказуюче застеріга
Межу, що встає за четвертим до розпачу
зримо:
Там привидом білим гойдаються ядерні зими,
Де вмерзне у кригу останнього звіра нога,
Коли чоловіцтво і далі...
від себе повзтиме.

— Тримайтеся, люди! — гримить з рокової
версти.—
Убийте зневіру: встає над проваллям оплотом
Стіна порятунку, означена сяйвом шести
Новітніх подвижників вашої ж крові і плоті!

(..А сьомий у зону («Володю, куди?!»)
Летить. Кінокамера плівку жене.
Він хоче те сяйво спинить назавжди
І сам через мить спалахне.
І в титрах за шостим на всі небеса височенно
Огненним клипописом сьомий світає:
«Шевченко»).

А світло струмує живим джерелом по віках --
З глибин хапаанських по пинішній день
і годину.

Вклонись йому, світе! Можливо, своїми грудьми,
Коли уже ядерний шнур засичав під тобою,
Він ще раз тебе — після крупівського
градобою —
Від смерті вберіг непоправною смертю семи.

Коли він т а к и х
колисає для людства синів —
Йому не було і не буде вівік недороду!
Вклоніться, великі народи,
моєму народу:
Він навіть у пеклі душею до вас ясенів!

Він ще назове, не минаючи, всіх імена,
Хто зманював хитро його
в алкогольні затони,
І вирубав лаври у головах Бородіна,
І славу козацьку обпльовував жовчю багна,
І шабаш чинив
над останками Багратіона!

Він все перебуде, бо вже на гірких сухарях
Усе перебув — і не вигаснув у милосерді.
Він сиріт дрібних (о ганьба! — при живих
матерях!)
Отецькою ласкою вигріє в лагіднім серці.

7

Та тільки не вчіть його жити
з чужих букварів.
І, квіти з могил його вкравши,
не спродуйте ницо
Сп'янілим з любові.
При світлі с в о ї х прапорів
Він бачить усе.
І тяжка його в карі
десниця.

А він не забуде ніколи людського добра
І в пам'ять запише усіх, не питаючи націй,—
Від юних солдатів до вчених найвищих
інстанцій,—
Хто нас в Страхоліссі закрив од чуми
радіацій,
І горе навпіл розділив, і омився з Дніпра.

Прийдіте до нього усі, в кого віра живе

На жито грядуще, на щедру годину і долю!
О матір Терезо,— стеблника індійського

поля,—

Ти вища, ніж мати, вознесена іменем «Божа»,
О, як ти на матір мою милосердієм схожа! —
Прийди і врачуй матерів із гірких полинів,
Що в тузі сирітській уже не чекають синів.

Прийдіте під шати калини — слов'янського
мирту —

Усі, хто не молить приречено долю сумирну,
А в поті солонім із петри довічної віри
Возводить нащадкам собор всепланетного миру!

Чи знаєш ти, світе, як сиво ридає полин,
Як тяжко, як тужно моему народу болить!?
...А світло сузір'я семи лебедить,

як струна,

І ворон, осліплий від нього,
безкрило кона

В траві...

'шов-

ковою зеленою

Тичина пішов.

Озирнувшись на мить,

Ворону кинув:

— Каїне,

Минуле, як рана, болить,

Але тобі не покаюся,

Бо все це — моє:

Ні продать, ні купить.

І мені, а не третьому,

Нещадно його судить.

І самому собі не прощатися.

І — очищатися.

...Болить.

А Рим уже трясло.

І ересь молода
Рабів манила в праведну спокусу.
Та хоч прикмети провіщали струси,
Ще римська сталь була зело тверда
І з рук Пілатових важка вода
В чорнобиль пала на роковім пружі,
Коли іменням кесаря юрба
На хрестовищі розп'яла Ісуса.

(Чи знав протектор іудейських крес,
Коли послав Його на гибель зриму,
Що, освятивши на Голгофі хрест,
Він хрест поставив не лише на Римі —
На совісті самій поставив хрест?!)

Бо серед тих, що сліпо сина мучив, були вже і його
прозрілі учні. Коли ще сліпота й простима совам, то зря-
чим не відпуститься вовік за те, що бачили, як гине чо-
ловік, і одвернули вбік видющу Совість.

II

Ішов легінь з верховини,
а легиня — з низу.
Сонце слало їм у ноги
великодні ризи.
Він підняв її,
неначе «Вірую» на клирос,
Аж вона в руках юначих,
трепетно забилаь.
Цілувалися дві ночі —
під очима синьо.
А на третю — зачинали
у любові сина.

...Коли зняли по третім дню
і хрест
На дрова порубали до неділі,—
Земля таким гріхов'ям завинила,
Що й місця не зосталось для могили
Рождешному земною від небес.

І думка, вже холопучи в крижину, востаннє стрепе-
нулаь, як пташина: невже йому і справді путь єдина —
вознестиь у байдужі небеса, як благовістило йому Пи-
сання? Але ж чому чужа, хоч і верховина, воля взялась

Йому вирішувати долю? Тим паче що із власного страждання він вивідав: усі, як є, Писання, освячувані іменем всевишнього, писали смертні з помислами грішними?!

Писали так покvapно, що нитки білють безсоромно крізь віки на шатах непорочного зачаття. Хоч добре відають земні сини: він од земної роджений жони, що прийняла страждання породіллі, як споконвіку страдниці-жінки.

Пощо ж йому возноситись від матері, зоставивши безкарним прокурора, втікають у небо від сліпих рабів, яким хоч ледве очі розліпив, у темні душі поселивши совість, щоб їх терзала, мучила дітей за скараного ними ж на хрестові і подвигала доростать людей?!

...Та мало їх, прозрілнх, ще було,
У кого в душах заволаала совість
По без вини розп'ятім.

А натомість

Довкола нього ревищем несло
Від книжників і вірних їм ослів —
Жорстоких стражів ситого наділу.
Їх ляк тваринний нагло опосів,
Як спохопились: ні хреста, ні тіла.
І дико заревли: — Шукайте ж тіло,
Щоб навіть імені, не те, що діла,
По ньому не лишилось на посів!!! —
І вперше не тойсвітній вар геєни,
Не дух сірчаний темної золи,—
Його вжахнули істинні гієни,
Які до тіла наяву повзли.

І, розриваючи земну тяжінь,
Постав над силу, з посмерком у вічу.
І просвітліло страдницьке обличчя,
Коли йому крізь пам'ять потойбічну
Явились гори, що летіли в синь,

Яким іще і назви не було —
Такі вони в незайманості юні,
Де молоко, мов білий дощ, текло,
Упавши прохолодою на руні
І спраглим перехожим на чоло,

Де люди гір, в грядущому — гуцули,—
Ступали гордо, гейби сонце вузли,
І брали птиць довірчо за крило.

Ще сумнів кидав запити свої:
Мовляв, звідкіль він знає ті краї? —
Та вже скресало в пам'яті пригасле:
Дитинство. Мати, згорблена дочасно.
Пустеля і самотні кураї...

Тоді вони від Ірода втікали
І в дивен край забились мимовіль,
Де люди їх, немов рідню, вітали
І подавали широко хліб та сіль.
І мова їхня, прохолодно чиста,—
По краплі з незамулених криниць
Переливалась у разки намиста
На лебединих шнях молодниць.
І газди, ще не знаючи засовів,
Єдиним стражем визнавали Совість.

Там, тільки там утолить він печаль і знайде обітований причал, і духові, і зболеному тілу. На тім нагір'ї (ще його колись охрестять люди іменем — Карпати) — у високості ляже спочивати, щоб водночас і в небо вознести, як благовістило йому Писання, і відчувати біля серця матір, і землю вічного свого страждання.

Ще мить вагавсь між небом і землею.
Коли ж причулося звідтам: «Гряди!»,
Востаннє поклонившись Галілеї,
Пішов, незримий, вірною стежею...

Та кровію обагрені сліди
Взяли на шох чутливі фарисеї
І, мов гієни, зграєю всією
За ним погнали хмарою біди...

Поравсь газда на обійсті
гожої години.

А гадзиня колисала
первістину-сина.

Ноженятами сотало —
лебеділа мати.

Легіт вабними устами
цілував 'му п'яти.

А смерека йому клала
у колнеску шишку.

А ялиця ладно пряла
з павутини тиш-шу.

І стояло на покутті
сонце міднопале.
І потоки, сріблом куті,
гнали у цимбали.
Так було довкола файно,
як в раю небеснім.
Узяла на руки сина —
до колиби нести.
Узяла та й... занімала.
Крик замерз у горлі:
Чоловік лежав на плаї
в сукровиці чорній.
Потяглась омита рани.
І сахнулась: «Нене!»
В гори сунуло захланно
кодло несвітенне.
Що одні тягли талмуди,
а що інші — мари.
І неначе були люди,
і водночас — тварі.
Все те кублилося прахом,
чавкало і їло.
Ікла клацали, мов цвяхи:
«Де сховали тіло?!»
Рила землю, як не в себе,
богокуть ротата,
Доки вдарила під небо
темним струмом нафта.
Потекла в зеленій руті
на чотири боки.
Замутилися від отрути
сріберні потоки.
Ближче... ближча потороччя.
І — засатаніло:
— Десь він тут сховати хоче
свое ім'я й тіло! —
І тоді до жінки мовив
мертвими устами:
— Заклинаю всім на світі:
утікайте, мамо! —
Пригорнула непорочне,
ухопила мужа.
Все село від поторочі
кинулось чумдужа.

Та ще — десниці вікопний жест,
Що зводила у небеса триперсть,
Немов прощалась і прощала світу.

О мить провісна знань і впізнавань!
...Та вже наступної скоромна хлань
Ковтнула день — і облизала пальці.
І я побачив слизяве кубло,
Що з непотребним вереском повзло
До тіла і до імені страждальця.

Палали очі жаром потойбіч,
Жовтаві ікла протинали ніч,
І шерсть на спинах отверділа жерстю.

Я знав: страшніша огнених геєн голодна хіть зажерливих гієн, коли вони безсилля чують жертви.

Та що я міг — один супроти кодла, що обступало тіло доokoла в передчутті бісівського бенкету?

У пошуках рятунку від гієн я кинувсь у легенди всіх племен: якщо не мужності — хоч мудрості позичить. А всі вони сурмили піднебесно — приймати бій із ворогами чесно, не відступившись лицарських позицій. Та гине діло: виступати з честю супроти зграї у звіриній шерсті, яка зжере тебе у купі з честю.

Хіба що... Постривай: в якомусь міфі, уприкінці натрапив мимохіть, що паче полум'я ця мерзка гидь собак боїться. І нараз немовби щось... зрушилося у моїй подобі.

Сили якісь нетутешні взяли мене в кліті.
Глянув на руки — о боже,

ману одверни! —

Бралися шерстю. Згиналися нігті

у кігті —

Лапами дужого звіра ставали вони.

Встав на чотири — відповз

у зворотному циклі.

Кров закипіла в зеленім від люті вогні.

Зуби мої загинались в страхітливі ікла.

М'язи шаленою міццю заграли

в мені.

І я відчув, як на загрив'ї шерсть
У мене дибом отверділа в жерсть
І лютя нелюдська спалахнула в оці.

І рик звірячий видерши з легень,
Пішов я хижо в кублице гіен,
Що остовпіло стерпли на півкроці.

Відчувши у мені всевладдя мсти,
Вони пригнули до землі хвости,—
Сахнулися, обдавши духом тління.
І я стрибнув потужно через рів
До тіла,
і його німе боління
Живим теплом своєї плоті грів,
І прокидалось піді мнов каміння.

Він горілиць, понищений, лежав.
Я сукровицю ран його лизав
І відчував залізний присмак цвяка.

В його правиці, сповненій добра,
Навиліт зяяла якась... діра.
Крізь неї глянув — стиснувся

в комаху:

Відкрилася уся юдоль земна —
Од верховин до первісного дна,
З коліски яворової... до плахи.

Все далі в отвір заповзало око,
І як дісталось краю —

осягло

Таке, що жодному іще пророку
І в одкровенні не дано було:

Якоюсь надпотугою стягло
Усе перейдене в єдиний полюс:
Теперішнє і те, що відбуло —
Звело в одну позачасову повість.
В короткий курс історії згребло.

Немовби у прискоренім кіно, мигтіли кадри поступу людського, скорочуючи в темпі заодно і відстань від трагедій до смішного, і від смішного до такого злого, що жодному й не снилося кіно.

Уздрів, як протородичі мої, прискорено скидаючи з плечей ще недоношені звірячі шкури, із лихоманним поблиском очей вбиралися у лати і в алюрі прогресували від простих печер до вишколених фюрером печей.

Змінивши дрюка на залізний спис,
З коня пересідали в колісницю.
І на сусіда кидальсь, мов рись,
За шмат землі чи кусень пасовиці.

Великі витязі маленьких війн!
Вони ще мали хоч якісь чесноти:
Не били в спину.

Коли йшли супроти,
Гукали загодя: «Іду на ви!»

Коли ж ви зганьбували меч і честь!
Чи не тоді, як волею Пілата
Розіп'яли обмовленого брата
І власну совість повели на хрест?

Бо серед тих, що сліпо сина мучив, були вже і його
прозрілі учні. Коли ще сліпота й простима совам, то
зрячим не відпуститься вовік за те, що бачили, як гине
чоловік — і одвернули вбік видющу Совість.

Коли досвідчений легіонер
Четвертий цвях загнав йому в десницю,—
Світ затремтів, неначе в
пропасниці,
І, хворий, збочених родив химер.

Порушився речей одвічний плин,
Змішались у подобі люд і звірі.
Вже не за хліб чи пасовиці клин,—
Вбивати почали за мисль і віру.
А позаяк у всякого свій чин
І кожен мав на віру власну міру,
То й міряв істину на свій аршин.

Христос навчав: у совісті — добро,
І вірив, що несе заблуклим світло.
Іуда більше уповав на срібло.
«У твердість вірую!» — гримів Петро,
(Одрікшись від Учителя блудливо,
Коли ще й третіх півнів не збудило).

Загонив кесар хресних до костра
Із вірою, що в тому — божа воля.
На тім же вогнищі магістр Лойола
Палив невірних вірою в Христа.

Великий син ошуканого роду
(У нього вкрали ім'я, мову й стан),
Прийнявши муки, совісті в угоду
Поніс на кручу канівську хреста
Із вірою: хоч тим своєму народу
Отверзне заготовані уста.

Великий цар піїта-малороса —
В покару за український сентимент —
Загнав у рекрути на вірну смерть
І вірив, що рятує від загрози
Хрещений люд і на вінець патент.

(— А совість де твоя, великий царю: на бідного поета
цілу псарню пустити, щоб загризла за слова?! — уже
хотів гукнути, та й затнувся, коли з престолу голосом
Лойоли одрізала порука кругова:

— А совість — ересь, що хитає віру. У нас на істину
єдина міра, якій імення — *н е п о х и т н а в і р а*. Ідія, що
до віри наverts, хай навіть і нещадною сокирою, благо-
словенна буде і свята, коли вона виправдується вірою!)

IV

...А що ж народ?

Виднілися аген
Уже Карпати, а не просто — гори.
Колись горяни вольні, нині в нори
Все глибше заривались від гіен,
І засувами стерегли обори
І озиралися на кожен пень.

А довкруги, впливаючись у товщ,
Смоктали нафту гумові потвори.
І, давлячись, блювалися у хвощ,
У верес і потоки-синьозори.
І падав на колиби жовтий дощ —
Безжальний вісник світового мору.

І танок смерті над самою прірвою
Водили хлопці в касках із пластмаси,
Продовбуючи надсучасні траси
Своєю запопадливістю щирою
По кістяках, впокоєних у Хортиці,

І хлопцям весело було до чортиків —
Осідлюючи многотонні «крази»,
Творити безум, виправданий вірою
У світле щастя трудової маси.

А той (бодай не осквернить перо!)
До того вже порозщипляв ядро,
Що розщепив і совість петверезу.
І в мантиї світильника прогресу
Вганя реактор зосліпу, як лезо,
Планеті і Дніпрові під ребро
Із вірою, що чинить з інтересу
Єдиній, пак, родині на добро.

А те, що ми єдиною родинною
Уже давно танцюємо над прірвою,
Де гиблий знак Чернобиля горить,—
Йому дарма!

Бо виправдався вірою
У благоденство з низу до гори.

Чого ж ти мовчиш, Володимире,
хрест, похиливши, як стяг
Тяжкої поразки?

Чи совість забило землею?
Невже це нащадки із плоті і крові твоєї
Тією ж рукою воздвигли живінь

Мавзолею,
Ще й пам'ятник Армагеддону —
німий Саркофаг?!

...Мовчиш, бо то лиш забавки були,
Бо справді Судний День настав,

коли
Суддя в генералісімовій славі,
З герба зідравши хліботворний серп,
Вчинив серед голів жнива криваві,
Осиротивши похідь півдержави
Із вірою, що... захищає герб!

(Дивився гостро на загал згори.
Під ним число жовтіло «тридцять три» —
То не знамення синовій смерті,—
То голодом відтяті черепи
Творили знак «вождевої» тропи,
Яка повзла у літо

т р и д ц я т ь т р е т ь е).

Се не в біблейській діялось пустині,
Не в лігвищі античного Циклопа,—
Це діялось у першій половині
Мого століття... на очах Європи,
На нашій чорноземній Україні!

...Не затуляйся від совісті своєї —
Дивися до останнього смеркання:
То не одсічену у Іоанна
Несе главу помстива Саломея,
То з голоду уже безумна мати,
Відтввши голову свого дитяти,
Регочучи — аж зашпори землею! —
Кладе її в нечувану офіру
Під образом новітнього кумира.

А він понад кремлівською зорею
У вуса посміхається до неї,
Такий народний... з-під шинельки сірої
Поблискує каральною сокирою,
Її своєю ж виправдавши вірою.

А довкруги сподвижники лукаві,
В сліпому лиці за вельможні шкури,
Ревли йому одичавіло славу,
Аж червоніли з сорому державні,
У сивині гіркій кремлівські мури.

І я завив у душі кам'яні
В такій всесвітньо чорній тужині,
Що дроз струснула тілом страсотерця:
-- За кого ж ти послав,— скажи мені —
На хрест жорстокий голубине серце?!

Коли вже й справді небеса святі
Тебе своїм благословили сном,
Невже не здогадавсь і на хресті,
Що ти ж себе, як бісер, мечеш свинням?
Не свинням навіть, а самим гіенам,
Що заїдають кров дитям невинним?!

То що ж тебе тримає в окаяннім
У цьому світі, де отрути слизь?
Тя ж вознесеться мусів ---
за Писанням,
То доки ще не пізно — вознесись!

Бо діждешся-таки, Маріїн сину,
Страшнішого: коли остання мавпа,
Що зберегла ще милосердя краплю,
Почне вироджуватись... у людину.

І враз мії крик погас, немов свіча,
Коли побачив, як його правиця
Здригнулася і летом голубиці
Торкнулась лагідно мого плеча.

Розклеплювались крилами віконниць
Важкі повіки.

З глибини очниць
Поглянули на мене не іконні —
Живі, людські, з криничками зіниць
Стражденні очі,

тугою бездонні.
Уста зламали німоти печаті:

— О роде людський, з двох начал зачатий — пільми і світла — дивен ти еси! Куди вже, пак, святим на небесі, яких ти... сотворив собі в потребу, — куди їм у кмітливості до тебе! Коли вже навіть не благих богів — себе самого ошукать схотів, то хто до тебе дорівнюватись годен? Ти все продумав просто й благородно: щоб світле не завадило спокусі — чинити в темені солодкий гріх, ти похідь сотворив собі Ісуса, аби у ньому світле оселить і, доручивши розп'ясти катюзі, у небеса по смерті заманить вознесенням.

Коли б то в небеса, а то ж — у космос: «земля — повітря», щоб і не вернувсь. Самим же, не минаючи спокус, волати ревно о другім прищесті. І вірить в нього... у душі не вірячи, ще й інших запідозрювать в безчесті, хто ваші грища не бере на віру.

Та вибив час, який собі ж і міра.

Признайтеся хоч перед жахом прірви, живі і мертві, у єдиній правді, що я ж від плоті вашої і духа! Не забувайте хитро власні вуха казками непорочного зачаття. На вічне щастя, люди, і нещастя рожденний я із вашої основи. Та ви ж самі дали мні ім'я Совість, від котрого втекли би і на той світ, коли б від себе утекти спромога.

Востанне глянь на мене, як... на бога, і попрощайсь уже на віки вічні із казкою, і правді глянь у вічі. І не чекай на всепланетний струс, коли я засвічусь і вознесусь, як провіщаєш у своїм Писанні: я тим завершую земне страждання, що просто в душі ваші повернусь.

І не погасну, у які б тенета мене ви не заманювали
вперто, яких імен мені не дарували б — Ісуса, Буди, на-
віть Іегови. Я — з плоті вашої, із доначала, хоч ви мене
сахаетесь, мов сови, і заганяєте в глухі корчі душі своєї.
Даремні помисли! Щораз, вночі, приходитиме грізною
стезею за всі гріхи допитувати совість.,

Що навіть невмолиміша від пекла
(Його ще можна небом облетіть),
А ця — в тобі.

Вона приходить перша
У мить твого пришествя в білий світ.
Останньою ж і склепить очі смерклі
Тобі,

як дзвін останній проgrimить.
Ні золоту, ні срібну неспромога
Її купити і в самого бога.

Така жорстока правда її суду,
Що навіть клятвопокручень Іуда
Повісився, аби її вmolить.
Потвердивши, що і в його заснові
Хоч і на дні, а все ж ячала совість.

Видюща совість! Та нема страшнішого, коли її в кру-
гопоручній тиші сотворені отарою кумири зуміють ниш-
ком підмінити вірою в непогрішимість будь-кого й коли:
в Христа, стратега чи аятолли. Тоді у віру можна вже й
сокирою загнати паству, як отару сіру. А хто відбив-
ся — голову сікти, оскільки не хотів до щастя йти у ногу
з правовірною отарою.

Та ще страшніш, коли сама ж отара, у вірнопіддан-
стві сліпа, як ніч, своїх, видющих, видає на кару, і ті-
шиться, коли з невинних пліч зліта невинна голова. І
щиро цілує окривавлену сокиру, саме заклання виправ-
давши вірою.

Не вірте вірі, що захланно прагне
Діла свої небесні чи земні
Собою ж виправдовувать у правді,
Інак вона таке привласнить право,
Що не присниться навіть сатані!

Бо лиш тоді її правдива міра
І праведна в самій своїй заснові,
Коли за віру кров'ю — не на віру —
Поручиться твоя видюща совість.

Вона — Учитель всім на світі учням.
Гряди у космос вашої душі.
Щоб кожен вічно нею жив і мучивсь
І в хтивості не перейшов межі
Поміж людьми і кублицем повзучим.

І не мандруй за мною в небовись,
Ти на землі, очистившись у мислях,
У себе, в матір і вітця вдивись,
У всі на світі лики придивись —
І ти уздриш мене у їхніх рисах.

▼

...Коли ступив я на верхи Карпат,
Медами серпень наливався густо.
В прозоріні, як при чарівній люстрі,
Далеко виділося... аж за спад
Слов'янських обширів, помножених стократ,
Де стерегла великокняжа Тустань
І плин віків, і мироносний лад.

Гніздилася колиба під горю.
Десь лепетав потічок невидимо,
Гукаючи з гудрону пілігрима
На схилі віку освіжити кров.
І, втому із чола свого утерши,
Ввійти пругким в століття двадцять перше.

Поравсь газда на обійсті гожої години.
А газдиня колисала

в яворовій сина.

Ноженятами сотало —

лебеділа мати.

Легіт вабними устами

цілував 'му п'яти.

А смерека йому клала

у колиску шишку.

А ялиця ладно пряла

з павутиння тиш-шу.

І стояло на покутті

сонце мідлопале.

І потоки, сріблом куті,

грали у цимбали.

...При вкопаному у дворі столі
Сидів поважний, висловусий вуйко.
Позиркуючи тепло на онука,
Гортав стемнілу книгу.

По чолі

Блукали тіні перелітні легко.
А поруч пес,
на лапи підборіддя

Поклавши,
пас очима у погідді
За колами прощальними лелеки.
Я привітався.

Вуйко відповів,
Як давньому знайомому, статечно.
І, показавши на ослін,

старечо

Примружився з-під виляючих брів.

Собака підійшов до мене звільна.
Лизнув долоню, начебто... потис.
І, голову поклавши на коліна,
Так якимось в очі подивився пильно,
Немовби впізнавав мене... з колись.
(Раптовий спогад в пам'яті проблис —
І згас, мов іскра в попелі, повільно).
Розговорились.

Я кивнув на книгу.

— Та то, товаришу, «Старий завіт».
Уже й не вбачу, сам старий як світ,
То так... навпомацки веду потиху.—

Я кинув з усміхом: чи не дійшли,
Мовляв, ще, вуйку, до Страшного Суду?
— Так то ж в «Новому»... вже й
забув,

коли.

Та й що той суд?
Його карпатські люде,
Вважай, у сорокових відбули.—

Він говорив аж наче безсторонньо —
І тим страшніше мовлене було,
Коли залізом у лісах мело
І брату брат поцілював у скроню.

І тільки як у спогадах зайшло
В краї, де в заполярній чужанні
У вічній мерзлоті ховав дружину,—
Така в очах заплакала тужбина,
Що аж сюди Сибіром потягло.

— А старший тут, неподалік... лежить.
Пішов, казали, з хлопцями до лісу
Та, певне, совість почала боліть,
То кинув схрон і повернувся з мислю
Винитися...

Та «при попитке к бігству»...

Кого ж тепера і кому судить?
Хіба що совісті... коли не спить
У того, хто всадив у спину з кіса?

Молодший (вже від другої жони)
Недавно повернувся.

Та ні... не звідти —

З цієї, із афганської війни.
Ви тільки не питаєте, що він звідав,
Бо й досі ще не досинає сни...

А ось і він.

То, прошу, заверни

До гурту, сину: гість до нас в оселю.
...Присів відчужено, важкий, мов скеля.
І гостро глянув.

Десь із глибини

Його очей, сухих до мілини,
Озвалась жовтим одсвітом пустеля.

Він слухав... чи й не слухав нашу мову.
...З-під рукава, від ліктя навскоси
Кривий рубець, до сизини багрово
Горів тавром смертельної коси.
Дививсь у далеч, крізь погожу днину,
Гортаючи й собі якусь книжчину.

Собака звільна підійшов до сина.
Лизнув рубець...

І знову у мені

Якісь тривожні зблиснули вогні,
Аж памороззю узялася спина...

Так, ніби схоже щось в непевні дні
Було вже... на забутій полонині.

...Розмова наша повагом текла,
Немов потічок, схований в розломі.
Але непевний спогад в підсвідом'ї
То зблискував, то гаснув, як зола.

І знов спалахував, до скрику ясно,
От лише начебто... у позачассі.
Але стривай... не відлітай із миттю...
Здається, ухопив забуту нитку —

І я згадав... свої дитячі дні,
Коли із матір'ю понад віками
Від ірода в коричневім втікали —
І опинились в дальній стороні,
Де йшла форель нелякана у нерест
І тиша гусла, як бурштин медів.
Поганський хвощ за п'ятами хрумтів
І лоскотався предковичний верес.

Де нас припрошували за столи
Не замкнені на засуви колиби
І сир овечий, і кавалок хліба
Нелякані гуцули нам несли.
(Усе те в пам'яті, як джерело,
Забилося — і в невідь одпливло).

А вуйко допрядав свою розмову стиха,
Що, слава Ісусу, відвар'ювало лихо
І засвітало в рідній стороні.
— Тепер би тільки й жить...

Та, бачте, дні
Усе коротшають ночам на віху.

Онуки?

Ім аби потанцювать.
Живуть по-свому. У своїм засолі.
Та най собі: ми вже старі повчать.
Аби лиш... не протанцювали совість,
То можна і на спочив мандрувать.

Молодший мовби і не дослухавсь.
Вглибав у книгу.

Та по собі «Совість»

Так чисто й чесно подививсь на нас,
Що потепліла голуба прозорість.
І Зірка бойова теплом взялась
На гімнастерці першого призову.
— Атож,— озвався.— Жили би, як
Тарас,
То і не знали б клопотів про совість.

І я уздрів, як з-під руки солдата
Слова постали чолами до хмар:
«Тарас Шевченко».
Дві болючі дати.

І по зеленім
золотом — «Кобзар».

На відстані, пошанобливо чемній,
Світились різно, різними свячені,—
Два заповіти мертвим і живим:
Біблейський — ветхий, сивий, наче дим,
І молоді світив новий — Шевченків
Зорею совісті у небі світовім.

І в променях високих сподівань
Горнулись ми в побратаній родині:
Старий гуцул, і син його «афган»,
І онуча — рожева пелюстина.
І на довершення цієї картини
Собака чуло чатував наш стан.

(...І дивно із димного сніва,
Немов привидіння якесь,
Три з'яви встають мерехтливо
На тлі галілейських небес.

Що двоє, тамуючи рани,
Ідуть — за верстою верста —
Один — від горбів Кос-Аралу,
Другий — од вершини хреста.

По їхньому сліду, як знаку,
Крізь мрево пустелі руде
Худий до знемоги собака
Уперто і вірно бреде.

І ось перед ними в пустелі
Постали плечем до плеча —

Огром неприступної скелі
І Палац, як біла свіча.

Із Палацу чується ліра.
По фризу --- від краю по край ---
Начертано золотом:
«Віра».

А нижче:
«Заходь, як у рай».

Не скелі, по сірій основі,
Нерівно --- різцем у граніт ---
Продерто під хмарами:
«Совість».

А нижче:
«Іди, доки світ».

Як змаює мрамур їх душі!
Та пес остережує путь,
І Палац розкішний минувши,
Прочани до скелі ідуть.

...Віки проминули.
І Палац
Вже скоро піски заметуть.
А двоє, збиваючи пальці,
Вершину скелясту беруть.

І, рапачи лапи до крові,
Уже не ховаючи сліз,
За ними, як віра любові,
Собака дереться увись).

...Ми придивлялись в пильній доброті
Одне до одного
і впізнавали ніби
Щось вічне в незабутім забутті
У власних рисах
і в обличчі хліба...

З М І С Т

«Всеволоден час посівами століть...»	3
Береги двадцять першого віку .	4
Лебедина пісня	6
Балада про мармурову фігуру .	7
Собі на п'ятдестиліття	11
Поворотний круг. (Поема)	16
Маршал (Балада)	28
Дорога на Чорнобиль	33
«Землям...»	36
«Ми покоління пасинків війни...»	37
Оскарження Святослава	38
Прозріння	40
Ода на честь Київського університету	42
Олесеві Гончару	43
Балада відплати	45
За тобою..	48
Роздум по рівноденню	49
Освідчення	51
Незглибиме	53
Сім. (Поема)	54
Пришестя. (Поема)	75

Олійник Б. І.

О—54 Поворотний круг: Вірші та поеми / Худож.
О. Міхнушов.— К.: Молодь, 1989.— 96 с.

ISBN 5-7720-0448-4

Важко знайти людину, яка б не була знайома із пристрасним, відвертим, мужнім словом відомого українського радянського поета. Це видання несе до читача твори, створені Борисом Олійником у роки перебудови.

О $\frac{4702640202-114}{M228(04)-89}$ БЗ.2.28.89

ББК 84Ук7—5

Литературно-художественное издание

ОЛЕЙНИК БОРИС ИЛЬИЧ

Поворотный круг

Стихотворения и поэмы

Киев, издательство ЦК ЛКСМУ «Молодь»

На украинском языке

Художній редактор *К. О. Рязанов*

Технічний редактор *М. Л. Мелько*

Коректори *Л. М. Видиш, Т. Д. Шастал*

ИБ 4448

Здано до набору 16.05.89. Підписано до друку 12.07.89.
Формат 84×100 $\frac{1}{32}$. Папір друк. № 1. Гарнітура літерат.
Друк високий. Умовн. друк. арк. 5,07. Умовн. фарбо-
відб. 5,85. Обл.-вид. арк. 4,94+0,64 вкл. Тираж 16 000 пр.
Зам. 9—241. Ціна 75 к.

Ордена «Знак Пошани» видавництво ЦК ЛКСМУ «Мо-
лодь». Поліграфкомбінат ЦК ЛКСМУ України «Молодь»
ордена Трудового Червоного Прапора видавничо-полі-
графічного об'єднання ЦК ВЛКСМ «Молодая гвардия».
Адреса видавництва і поліграфкомбінату: 252119,
Київ-119. Пархоменка, 38—44.

